

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра Фінансового менеджменту та фондового ринку

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
(шифр та найменування спеціальності)
за магістерською програмою професійного спрямування
«Фінансовий та страховий менеджмент»
(назва магістерської програми)

**на тему: «Оцінка сучасного стану і перспективи розвитку ризикових
видів страхування»**

Виконавець:

студентка фінансово-економічного
факультету

Філіпенко Анастасія Віталіївна _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

доктор економічних наук, доцент
(науковий ступінь, вчене звання)

Гончаренко Олена Миколаївна _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Ринок ризикових видів страхування є одним з необхідних елементів ринкової інфраструктури, тісно пов'язаним з ринком засобів виробництва, споживчих товарів, ринком капіталу і цінних паперів, праці і робочої сили. У країнах розвиненої економіки ринок страхових послуг відіграє важливу роль і забезпечує підприємцям надійну охорону їхніх інтересів від несприятливих наслідків різного роду фінансових ризиків, техногенних аварій, криміногенних факторів, стихійних і інших подій.

Перехід до ринкових відносин, трансформація економіки України, створюють об'єктивні передумови для активного впровадження в її сферу ринку страхових послуг як одного з гарантів забезпечення фінансової стійкості суб'єктів господарювання. Розвиток страхових послуг є об'єктивним та дуже необхідним кроком, тому що у своєму житті людина оточена цілим рядом небезпек, які можуть нанести збиток їй особисто або її господарській діяльності, тому існує потреба розвитку страхування як засобу захисту виробництва, майна і добробуту громадян. Ризиковий характер суспільного виробництва в цілому, окремого господарства та життєдіяльності людини породжує систему відносин між людьми з метою попередження, подолання та зменшення руйнівних наслідків несприятливих непередбачуваних подій.

Отже, в умовах трансформації економіки зростає значення ринку страхових послуг як важливого засобу захисту інтересів юридичних і фізичних осіб, особливо в умовах економічної кризи.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є розробка теоретико-методологічних засад та науково-практичних рекомендацій щодо функціонування ринку страхових послуг в Україні.

Завдання дослідження:

- систематизація та поглиблення теоретичних основ функціонування ринку ризикових видів страхування;
- розглянути основні функції ринку страхових послуг в системі ринку фінансових послуг держави;
- проаналізувати сутність, види та особливості надання послуг з ризикових видів страхування;
- провести аналіз сучасних тенденцій розвитку ринку страхових послуг в Україні в 2013 – 2018 рр.;
- виявити проблеми та перспективи розвитку ринку ризикових видів страхування в Україні.

Об'єктом дослідження є процес функціонування ринку ризикових видів страхування в Україні.

Предметом дослідження є економічні відносини з приводу надання послуг з ризикових видів страхування.

Методи дослідження Теоретичну і методологічну основи склали фундаментальні положення економічної теорії, фінансового та страхового менеджменту.

Інформаційну базу дослідження склали роботи провідних вітчизняних і зарубіжних вчених в області функціонування ринку страхових послуг, наукова література, інформативні матеріали з мережі інтернет, законодавчі і нормативні документи, які регулюють функціонування ринку страхових послуг в Україні.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (34 найменувань). Загальний обсяг роботи становить 104 сторінки. Основний зміст викладено на 99 сторінках. Робота містить 8 таблиць, 18 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра публікацій немає

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «Теоретичні аспекти функціонування ризикових видів страхування в системі страхового ринку» розглянуто сутність страхового ринку, визначені наукові підходи щодо формування системи страхових відносин; досліджено структуру та інфраструктуру страхового ринку та функції учасників страхових відносин.

Для стабільного розвитку економіки України все більшого значення набувають питання забезпечення ефективного функціонування господарюючих суб'єктів, створення дієвої системи захисту їх від наявних і потенційних загроз, впливу можливих негативних факторів зовнішнього та внутрішнього середовища. Науково-технічний прогрес, поступальне зростання виробництва товарів і надання послуг, прирощення накопичуваного суспільного багатства, розширення переліку і збільшення ймовірності техногенних, економічних і соціальних ризиків, що загрожують його збереженню і примноженню, підвищення тяжкості їхніх наслідків, а також ринкова трансформація соціально-економічного розвитку потребують адекватного вдосконалення страхових відносин суспільства, створення масштабної і ефективної системи страхових фондів, формування конкурентоспроможних національних страхових ринків.

Страховий ринок є однією з найважливіших складових фінансової безпеки. Без розвиненого страхового ринку неможливо забезпечити поступальний соціально-економічний розвиток держави, безпечне функціонування суб'єктів господарювання, підвищення добробуту населення, забезпечення різних сфер його життєдіяльності. Вдосконалення ризикових видів страхування сприяє розвитку підприємництва, виробництва і надає їм стабільності. Страхування товарів, платежів та транспортування полегшує комерційну діяльність та торгівлю. Більш того, страхування майна та відповідальності може зменшити втрати від зупинки або навіть повної ліквідації фірми у випадку непередбачуваних обставин. Воно може мінімізувати додаткові видатки, що виникають в результаті фінансових негараздів. Страховий ринок також допомагає запобігти значним втратам капіталу і надає стабільності підприємницькій діяльності та економіці в цілому.

Розглядаючи ринок ризикових видів страхування, слід визначити сутність страхового ринку як сегмента фінансового ринку та виділити ринок ризикових видів страхування як підрозділ страхового ринку.

До суб'єктів страхового ринку відносяться страхувальники, страховики, перестраховики, страхові посередники, об'єднання страховиків.

Страховий ринок є одним із необхідних елементів ринкової інфраструктури, який тісно пов'язаний із ринком засобів виробництва, споживчих товарів, ринком капіталу і цінних паперів, праці і робочої сили. У країнах з розвинутою економікою страхова справа набула великого розмаху, забезпечуючи підприємцям та громадянам надійний захист їх інтересів від різного роду ризиків.

Ми вважаємо, що страховий ринок слід трактувати не тільки як частину фінансового ринку, на якому об'єктом купівлі - продажу виступає страхова послуга у вигляді страхового захисту і формуються попит і пропозиція на неї, а й як особливу самостійну систему економічних відносин між його суб'єктами (страховиками, перестраховиками, страховими посередниками, юридичними та фізичними особами) щодо купівлі - продажу особливої послуги - страхового захисту або страхового забезпечення.

Ризикові або загальні види страхування включають всі ті види страхування, які не підпадають під ознаки договорів страхування життя. Договори ризикового страхування є короткостроковими. Стандартний термін їх дії – рік, саме з огляду на цей термін обчислюють страхові тарифи для більшості видів ризикового страхування. Іноді вони можуть укладатися навіть на кілька днів, наприклад при страхуванні вантажів - на період транспортування, а при страхуванні туристів, що виїждять за кордон, - на період перебування там. Отже, тут немає змоги протягом тривалого часу нагромаджувати страхові премії. Та й самі страхові премії порівняно з договорами страхування життя мають зовсім інший економічний зміст. Вони, як правило, сплачуються одноразово і становлять невеличкий відсоток від страхової суми. Вони не нагромаджуються, не розглядаються страхувальниками як інвестовані кошти і не повертаються страхувальникам по закінченні дії договору страхування. Договори ризикового страхування, таким чином, призначені лише для забезпечення компенсації збитків внаслідок страхових подій.

У другому розділі «Методичні та практичні аспекти аналізу послуг з ризикових видів страхування» досліджено методика аналізу ринку страхових послуг та ризикових видів страхування, проаналізовано сучасні тенденції розвитку ринку ризикових видів страхування, проведено аналіз особливостей надання послуг на прикладі СК ПрАТ «Європейський страховий альянс».

Розвиток страхового ринку можна дослідити за допомогою системи кількісних оцінок та критеріїв, які мають включати наступні підходи: аналіз меж ринку страхових послуг; аналіз відкритості ринку страхових послуг; дослідження щільності страховиків на страховому ринку; дослідження ємкості страхового ринку.

Система оцінки складається з абсолютних і відносних показників діяльності ринку страхових послуг. Серед абсолютних показників діяльності виділяють загальну суму активів, їх порівняння з активами банківської системи, як основного конкурентного середовища для більшості небанківських фінансових інститутів.

Разом з тим при проведенні аналізу показників, як правило, здійснюються розрахунки темпів зростання, а також їх структури (якщо це можливо). Окремо можуть бути розраховані ланцюгові темпи зростання, що дозволяє виявити, в які саме роки зростання відбувалося вищими темпами. У цьому випадку можна робити висновки про те, які саме статті в загальній структурі дали найбільше зростання підсумкового показника.

На нашу думку, враховуючи значну кількість страхових компаній на ринку, необхідно проводити їх ранжирування за розмірами активів, сформованого статутного капіталу, прибутковості діяльності для того, щоб виокремити найуспішніших страховиків, а отже найбільш впливових, конкурентоспроможних, ефективних. Це дозволить потенційним споживачам страхових послуг приймати обґрунтовані рішення щодо надійності страхування своїх майнових інтересів. Певною мірою це допоможе позбутися невеликих страхових компаній, які не мають ніякого впливу на ринок або працюють неефективно.

За результатами 2017 р. відзначалися як темпи спаду, так і стабілізації показників страхової діяльності, у порівнянні до 2016 року динаміка показників свідчила про такі тенденції: на 15,3 % збільшилася кількість укладених договорів, при цьому кількість договорів, укладених з фізичними особами, зросла на 57,3%; на 23,5% збільшилися обсяги надходжень валових страхових премій; на 19,2% збільшилися валові страхові виплати/відшкодування; на 44,7% збільшилися обсяги вихідного перестраховування, в тому числі обсяги премій, сплачених на внутрішньому ринку збільшилися на 71,6%, а на зовнішньому зменшилися на 14,3%; на 9,2% збільшився обсяг страхових резервів; на 2,3% зросли загальні активи, з них активи, визначені законодавством для представлення коштів страхових резервів - на 2,9%.

Для стабільного розвитку СК ПрАТ «Європейський страховий альянс» активізує діяльність на таких стратегічно важливих напрямках розвитку ризикових видів страхування: впровадження європейських стандартів ведення бізнесу в управлінні фінансами, організації продажів, обслуговуванні клієнтів та врегулюванні збитків; розробка актуальних страхових продуктів та вдосконалення існуючих програм; розвиток регіональної мережі, яка нині нараховує більш ніж 100 представництв по всій території України; розширення сфери співробітництва з банками; зростання мережі агентів, яку на сьогодні представляють більш як 1500 універсальних агентів; подальший розвиток співробітництва з партнерами; автоматизація бізнес-процесів та впровадження інформаційних технологій управління.

У переліку програм страхування, що пропонує страхова компанія СК ПрАТ «Європейський страховий альянс», є різноманітні програми додаткового

страхування, які дозволяють значно розширити страховий захист, що забезпечується основними програмами страхування.

Таким чином, на основі проведеного кількісного та якісного аналізу ринку ризикових видів страхування України та з метою його подальшого розвитку, популяризації довгострокових видів страхування, мінімізації псевдо страхування необхідне більш чітке і обґрунтоване державне регулювання ринку страхових послуг. Лише регульований страховий ринок в умовах виходу з кризи забезпечить чіткі, прозорі та конкурентні правила його учасників та клієнтів, що є необхідною передумовою для капіталізації страховиків, як наслідок – економічне зростання України.

У третьому розділі «Удосконалення механізму розвитку ризикових видів страхування в Україні» визначено перспективні напрямки розвитку ризикових видів страхування.

Проведення економічних реформ в економіці обумовлює необхідність подальшого розвитку національного страхового ринку і, як складової частини, ринку ризикового страхування, що сприяє створенню підґрунтя для стійкого економічного зростання і забезпечує відшкодування збитків у разі стихійного лиха, аварій, катастроф та інших непередбачених подій, що негативно впливають на добробут населення, діяльність суб'єктів господарювання і держави. У сучасній економіці через ризикове страхування реалізується державна політика соціально - економічного захисту населення, а також формуються значні інвестиційні ресурси. Тому дуже важливим є визначення проблем ринку ризикового страхування, а також факторів, які їх обумовлюють для їх подальшого вирішення.

Таким чином ми розглянули основні проблеми розвитку ризикового страхування та фактори, які на них впливають. Можна зробити висновок, що для забезпечення подальшого розвитку цього сегменту страхового ринку необхідно: удосконалити правові засади захисту прав споживачів страхових послуг, а саме: удосконалити порядок ліцензування діяльності страховиків, підвищити вимоги до джерел формування статутного капіталу страховиків, удосконалити проведення аналізу статистичної інформації із страхування та звітності страховиків і страхових посередників; підвищити рівень капіталізації страховиків, їх фінансової надійності та платоспроможності; забезпечити розвиток страхового посередництва, діяльності актуаріїв та аварійних комісарів; формувати системи кадрового та наукового забезпечення страхового ринку; забезпечити ефективне державне регулювання і нагляд у сфері ризикового страхування з урахуванням міжнародно визнаних принципів та стандартів; сприяти захисту економічної конкуренції на страховому ринку для удосконалення умов його функціонування на конкурентних засадах; забезпечити максимальний захист страхових резервів шляхом впровадження спеціальних державних інвестиційних програм.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі ми розглянули сутність, функції та особливості формування та розвитку ринку ризикових видів страхування; його структуру та інфраструктуру, внутрішню систему та зовнішнє оточення, основні продукти та послуги, які він надає. Був зроблений аналіз основних тенденцій функціонування і розвитку страхового ринку України у 2013-2018 рр. та розглянуті страхові послуги і основні фінансові показники діяльності українських страховиків на прикладі СК ПрАТ «Європейський страховий альянс».

Ми також зупинилися на проблемах розвитку страхового ринку України, основних сучасних тенденціях його розвитку; дослідили особливості надання послуг з ризикових видів страхування; визначили основні напрямки удосконалення та реформування страхового ринку в Україні та перспективи його розвитку в майбутньому.

На основі аналізу сучасного стану, проблем та перспектив розвитку ринку ризикових видів страхування, можна зробити висновок, що існує ряд невирішених проблем, для усунення яких ми пропонуємо наступні рекомендації:

- розширення сфери застосування страхових послуг;
- ефективне використання інвестиційного потенціалу учасників страхового ринку;
- розвиток інфраструктури страхового ринку та забезпечення розвитку страхового посередництва, діяльності актуаріїв та аварійних комісарів;
- сприяння захисту економічної конкуренції на страховому ринку для удосконалення умов його функціонування на конкурентних засадах;
- формування системи кадрового та наукового забезпечення страхового ринку;
- забезпечення ефективного державного регулювання і нагляд у сфері страхування з урахуванням міжнародно визнаних принципів та стандартів;
- забезпечення максимального захисту страхових резервів шляхом впровадження спеціальних державних інвестиційних програм;
- стимулювання страховиків до отримання міжнародних рейтингів фінансової стійкості, сприяння інформаційній відкритості страхового бізнесу шляхом постійного моніторингу якості страхових послуг різних компаній у засобах масової інформації;
- формування системи саморегулювання, удосконалення податкового, антимонопольного, кримінального та цивільного законодавства, що регулюють сферу страхування;
- приділення більшої уваги вдосконаленню механізму страхування виробників сільськогосподарської продукції, яке в перспективі зможе позитивно вплинути на економічні показники країни;

- формування єдиної ціленаправленої державної стратегії розвитку страхового ринку в Україні;
- приведення вітчизняного страхового законодавства відповідно до норм, правил та вимог країн Європейського союзу;
- впровадження новітніх фінансових технологій надання страхових послуг;
- проведення роз'яснювальної роботи щодо переваг усіх видів страхування та популяризація страхового ринку серед населення.

Можна стверджувати, що першочерговою метою державної політики розвитку страхового ринку повинно стати перетворення страхування в ефективну складову соціального захисту населення, створення привабливого і доступного для страхувальників ринку страхових послуг, введення в Україні перевірених світовою практикою форм і видів страхування.

Запропоновані заходи з удосконалення механізму функціонування страхового ринку України є актуальними та потребують вирішення на сучасному етапі економічного розвитку.